

ZNÁSILNENIE AKO PORUŠENIE ĽUDSKÝCH PRÁV

Možno si znásilnenie nepredstavujete ako ľudskoprávnu záležitosť, no v skutočnosti sa problém sexuálneho násilia môže dotýkať hneď viacerých ľudských práv.

Znásilnenie a iné sexuálne trestné činy predstavujú vážny útok na fyzickú a duševnú integritu a sexuálnu autonómiu napadnutého človeka. Sexuálne násilie predstavuje porušenie ľudských práv, vrátane práv na telesnú integritu a sexuálnu autonómiu, život, fyzické a duševné zdravie, osobnú bezpečnosť, slobodu, rovnosť v rodine a pred zákonom bez ohľadu na pohlavie a rodovú identitu, a práva nebyť diskriminovaný/á.

Prípady E. B. versus Rumunsko napríklad ukazujú, ako môže znásilnenie a iné formy sexuálneho násilia predstavovať porušenie práva nebyť mučený a podrobený inému neľudskému zaobchádzaniu, a takisto práva obete na súkromný a rodinný život. Nedodržaním svojich pozitívnych povinností chrániť obeť znásilnenia a sexuálneho násilia, a prípadne poriadne vyšetriť a stíhať páchateľov, orgány porušujú článok 3 (zákaz mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania) a článok 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Európskeho dohovoru o ľudských právach.

Na ochranu našich práv musia štáty:

- mať vhodnú legislatívu týkajúcu sa znásilnenia a iných foriem sexuálneho násilia v súlade s medzinárodnými ľudskoprávnymi štandardmi;
- adekvátne vyšetrovať obvinenia zo znásilnenia, a teda zohľadňovať okolnosti, za ktorých sa incident odohral.
- podľa týchto zákonov efektívne stíhať.

Pokiaľ štáty tieto podmienky neplnia, porušujú ľudské práva.

Na to, aby štát mal primeranú legislatívu týkajúcu sa znásilnenia, potrebuje najprv právnu definíciu znásilnenia, ktorá je v súlade s medzinárodnými ľudskoprávnymi normami a štandardmi.

AKO BY SME TEDA MALI DEFINOVAŤ ZNÁSILNENIE

Medzinárodné právo v oblasti ľudských práv poskytuje štátom jasný návod, ako právne definovať znásilnenie, vrátane toho, ako ho formulovať v trestnom zákonníku. Napríklad Dohovor OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) odmieta zákony o znásilnení, pokiaľ sú formulované ako trestné činy proti morálke, verejnej mravnosti, cti alebo rodine. Namiesto toho CEDAW odporúča, aby bolo znásilnenie definované ako zločin proti telesnej integrite a sexuálnej autonómie človeka, a aby sa sústredilo na neprítomnosť súhlasu, nie násilia.

V roku 2011 Rada Európy prijala Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu (tzv. Istanbulský dohovor), ktorý vstúpil do platnosti v roku 2014. V článku 36 Istanbulského dohovoru sa jasne uvádza, že ťažiskom akejkoľvek právnej definície znásilnenia a iných foriem sexuálneho násillia musí byť absencia súhlasu a že „súhlas musí byť daný dobrovoľne ako prejav slobodnej vôle osoby v danej konkrétnej situácii.“

Istanbulský dohovor bol ratifikovaný viac než 20 európskymi krajinami, no väčšina z nich stále nepozmenila zodpovedajúcim spôsobom svoje právne definície znásilnenia. Podľa prieskumu Amnesty International má v súčasnosti iba 9 z 31 skúmaných európskych krajín definície znásilnenia postavené na absencii súhlasu. Väčšina krajín v Európe a mimo nej má stále neadekvátne a neefektívne právne predpisy vzťahujúce sa na znásilnenie. Tieto zákony definujú znásilnenie podľa iných kritérií než súhlasu, napríklad podľa toho, či existujú dôkazy o použití násillia či vyhrážaní sa násillím. Predpokladajú, že preživšia so sexuálnymi aktivitami súhlasila, keď fyzicky neodporovala neželanému sexuálnemu správaniu.

Výskumy a výpovede preživších v skutočnosti ukázali, že absencia odporu voči sexuálnemu násiliu je bežná. Ustrnutie pri napadnutí bolo uznané ako veľmi častá fyziologická a psychologická reakcia, kvôli ktorej sa napadnutá osoba nedokáže brániť a často ostáva dokonca neschopná pohybu.

Znásilnenie je nedostatočne ohlasovaným zločinom, a ak aj k jeho ohláseniu dôjde, miera usvedčení je veľmi nízka. Zákony vychádzajúce z ne/prítomnosti nátlaku či násillia pri čine sú súčasťou problému, kvôli čomu vzniklo hnutie volajúce po reforme zákonov týkajúcich sa znásilnenia, tak, aby vychádzali z ne/prítomnosti súhlasu. Pokiaľ nedôjde k zmenám zákonov, justície a spoločností vo vzťahu k sexuálnemu násiliu, niektorým preživším môže byť aj naďalej odopretá spravodlivosť. To predstavuje riziko obzvlášť v prípadoch, v ktorých polícia alebo iné orgány prípad odmietnu, pretože neexistujú dôkazy o fyzickom odpore či násillí. Problém spočíva v tom, že sa tak môže stať z mnohých dôvodov, napríklad keď napadnutá osoba „stuhne“ alebo keď je páchatel vo fyzickej alebo mocenskej prevahe.

Dobrou správou je, že veci sa menia! V priebehu posledných rokov niekoľko európskych krajín po rozsiahlej kampani Amnesty International a ďalších iniciatív a organizácií upravilo svoje zákony týkajúce sa znásilnenia tak, aby obsahovali definíciu založenú na absencii súhlasu.

Podporiť tento boj za spravodlivosť pre preživšie a preživších znásilnenia môžete zapojením sa do kampane Amnesty International #hovormeosuhlasu

